

Atatürk Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dergisi
Atatürk University Journal of Faculty of Letters
Sayı / Number 62, Haziran / June 2019, 293-303

**MYSİA BÖLGESİ MEZAR STELLERİ ÜZERİNE
İKONOĞRAFİK DEĞERLENDİRME***

Icoographic Evalution of Funerary Stele in Mysia Region

(Makale Geliş Tarihi: 09.05.2019 / Kabul Tarihi: 14.05.2019)

Ahmet Cuneydi HAS**

Öz

Mermer ya da taştan yapılan ve yüzeylerinin düzeltilmesi ile elde edilen mezar stelleri, üzerlerindeki yazıt ve betimlerle ölümsüzlüğü simgeleyen antik dönem insanının mesajlarını yansıtan eserlerdir. Bu eserlerde gördüğümüz figürler gerek vücut diliyle gerekse de bir takım sembollerle nasıl bir geçmişe sahip olduklarını, erdemlerini, mesleğini ve ölümden sonra nasıl bir hayat sürme arzusunda olduklarını ifade etmeye çalışmışlardır. Bu istek sadece ölen kişinin değil bazen de ailesinin ilgi alanlarını ve yaşamını açıklayan birçok sembol ve nesnelere ibaretti. Antik Dönemde Mysia olarak anılan bölge, mezar steli üreten diğer merkezlere göre özel bir yere sahipti. Bu ayrıcalık kendini steller üzerinde işlenen mimari, mitoloji, doğa ve insan figürleri gibi unsurlarda göstermekteydi. Geçmişin bir aynası olarak değerlendirilebileceğimiz mezar stelleri üzerinde, oturan ya da ayakta duran erkek-kadın figürleri, çocuk figürleri, sunu yapan hizmetçi tipleri ile birlikte ölen kişileri ya da ailesini temsil eden unsurlar ele alınarak verilmek istenen mesajlar yorumlanacaktır.

Anahtar Kelimeler: Mezar steli, Mysia, İkonografi

* Bu makale Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Arkeoloji Anabilim Dalında gerçekleştirilen “Kyzikos Heykeltıraşlık Eserleri” adlı doktora tez çalışmasının bir bölümünden türetilmiştir.

** Arş. Gör. Atatürk Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi, Arkeoloji Bölümü; Res. Assist., *Ataturk University, Faculty of Letters, Department of Archaeology*, ahmetc-has@gmail.com, ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0003-4503-0257>

Abstract

Funerary steles which are obtained by glazing their surfaces and made of marble or stone with the purpose of those who are deceased are the works symbolizing eternity with the inscriptions and descriptions on. The figures seen on those works try to represent what kind of history they have, their virtues, professions and what kind of life they would like to have after death through their body languages and various symbols. This wish is sometimes made up of many symbols and materials explaining not only the deceased but also the interests and lifestyle of the family of the deceased. The region called Mysia in the Ancient Period (most parts of the Southern Marmara) had a special place in proportion to the other centres where funerary steles are produced. This privilege is based on the presentation of elements such as architecture, nature, mythology and human figures on funerary steles within a wide composition. Funerary steles which are evaluated as the mirror of the past will be explained through the messages which are given via symbols of male, female and child figures, and serving maidens.

Keywords: Funerary steles, Mysia, Iconography

Giriş

Mysia Bölgesi, Balıkesir ilinin tümünü, Manisa'nın kuzey, İzmir'in kuzeybatı, Bursa'nın güneybatı, Kütahya'nın batı ve Çanakkale ilinin de doğu uç bölümünü kapsamaktadır (Ful, 2008: s. 9). Mysia Bölgesi sınırları içerisinde bulunan önemli kentler arasında: Kyzikos, Miletopolis, Daskyleion, Stratonikeia, Apollonia, Zeleia, Apollonia ad R. Gambreion, Teodosiopolis, Pergamon, Parion, Hadrianeia, Prokonessos ve Priapos gibi kentleri sayabiliriz (Resim 1). Stratejik konumu gereği geçiş bölgesi olarak da nitelendirebileceğimiz Mysia her dönemde önemini koruyan bir yer olmuştur. Bugün İstanbul Arkeoloji Müzesi, Balıkesir Kuvay-i Milliye Müzesi, Bursa Arkeoloji Müzesi, Çanakkale Arkeoloji Müzesi, Bandırma Arkeoloji Müzesi ve yurt dışındaki müzelerde Mysia Bölgesi kentlerine ait çok sayıda mezar steli bulunmaktadır.

Mezar stelleri taş veya mermer blokların çeşitli şekillerde kesilerek, perdelenen yüzeylerine işlenen kabartma betim ve yazıtlarıyla antik dönemi aydınlatan bilgiler veren eserlerdir (Meral 2016: s. 145). Zenginliğin göstergesi olarak da nitelendirebileceğimiz mezar stelleri, sadece heykeltıraşlık açısından değil aynı zamanda siyasi, sosyal ve kültürel anlamlarda da geniş bilgiler sunması açısından oldukça önemli eserler arasında yer alır (Meral 2016: s.146). Bu eserler çoğunlukla beyaz, sarı veya grimsi renkte değişik boyutlu kristallerden oluşan mermerlerden yapılırlardı. İşçiliği ön ve yan yüzlerde belirgin olan, çelik veya demir keski ile yontularak düzeltilen mezar stellerinin arka yüzleri genellikle kabaca bırakılırdı (Şahin 2000: s. 1).

Mezar stellerindeki bütün figürler hem birtakım nesnelere hem de sahnedeki işlenişleriyle birer mesaj niteliği taşımaktadırlar. Dolayısıyla sahip oldukları kişilerin hakkında bilgi verirken aynı zamanda onları ölümsüzleştiren bir rol üstlenmişlerdir. Bölgenin mezar stelleri yüzeysel düşünüldüğünde benzer özellikler göstermesine rağmen ayrıntıda zengin ikonografilere sahiptirler (Şahin 2000: s. 1). Bu stellerde figürlerin mevkilerini, erdemlerini ve uğraşlarını belirtmek için birden fazla nesnenin bir arada betimlenmesi bu zenginliğin göstergesidir.

Mysia Bölgesi stellerinin ikonografisinde en önemli bölümü “Ölü yemeği” (Resim 2) sahneleri oluşturmaktadır (Şahin 1996: s. 21-29), (Uzunoğlu 2015: s. 398-399). Arkaik dönemden itibaren görülmeye başlanan symposium sahneli mezar stelleri, ölen kişilerin yüceltilmesi ve onurlandırılması amacıyla erken dönemlerden itibaren özellikle de Hellenistik Dönem’de görülen bir özelliği (Pfuhl - Möbius, 1979: s. 353), (Saraçoğlu, 2000: s. 181), (Yaylalı, 2007: s. 124). Klineli steller üzerinde görülen zenginlik ve bolluğun göstergesi olan bu ziyafet sahneleri, tanrılara ve kahramanlara özgü nitelikleri olan ve sıkça kullanılan sahneler arasında yer almıştır.

Bu hareketli sahnelerde kline üzerinde betimlenen ana figürlerin işleyişine yanlardaki figürlerden daha çok önem verilirdi. Figür sayısının fazla olduğu klinelerde sağ kolun genelde omuzlar üzerine atılması ve sol ellerinde de farklı formlarda kap tutar şekilde işlenmeleri stellerde bir canlılık kazandırmıştır (Saraçoğlu, 2000: s. 183), (Resim 3). Klinelerde uzanan ya da oturan figürler arasında kadınlara çok az yer verilmiş genellikle erkek figürler tercih edilmiştir. Ölü yemeği sahneli mezar stellerinde kadın betimleri tek ya da hizmetlileri ile kişisel eşyalarının olduğu kompozisyonda işlenirdi. Kadın figürleri, genellikle onurlu ve ahlaklı kişiliğin temsili şeklinde değerlendirilirdi. Örneğin stellerde işlenen yün işçisi kadınlar, yaşadıkları evin ekonomisine katkıda bulunmalarının yanı sıra onların yeteneklerini de göstermekteydi (Kosmopoulou, 2001: s. 281-301). Bu sahnelerde figürlerin giysilerindeki kumaşın bol kıvrımlı oluşu, etraftaki kaplar, yiyecekler ve hizmetliler yine ölen kişinin zenginliğinin ifadesiydi. Bu kapsamda ölen kişinin gündelik yaşamda kullandığı ayna daha çok genç kadınların gençliğini yaşayamadan öldüğünü vurgulamak için betimlenen bir objeydi (Ruth, 1997: s. 683-699).

Kline figürlerinde vücudun sağ üst kısmını örten kısa kollu khiton üzerine giydikleri hymation, kıvrımlar halinde belin altından geçerek sol omuzdan aşağıya doğru dökümlü işlenmekteydi. Mezar stellerinin her iki tarafında iskemlede oturan kadın figürleri $\frac{3}{4}$ oranında profilden veya hafif eğik açıyla cepheden verilirlerdi. Bunlar bir kolu kenarda diğer kolunun dirseği ona dayalı boyun ve çene seviyesinde başa kadar çekilen mantonun kenarından tutar biçimde “Puducitia” tipinde işlenirdi (Şahin, 2000: s. 59).

Mezar stellerinde özellikle ölen kişilerin mesleklerini ifade eden örneklerle de sıkça rastlanmaktaydı. Bu stellerde çiftçi, gladyatör, demir ustası ve bakır ustası gibi pek çok meslek grubuna ana kabartma alanının altında açılan küçük podyumlarda yer verilirdi (Resim 5). Yine sporcu kişiliğe sahip insanlar da ayrıcalıklı sınıfa sokulmuş ve bunlar da stellerde, strigilis, alabastron gibi nesnelere belirlenmeye çalışılmıştır (Pfuhl-Möbius, 1979: s. 374, Taf. 219, Nr. 1517).

Arkaik dönemden itibaren görülen ve klinelerin önünde ya da ana figürlerin hemen yanında işlenen hizmetçi figürleri ise çocuklardan ibaretti. Ayrıca kadın figürün yanında kadın, erkek figürün yanında erkek hizmetçi betimleri şeklinde işlenirlerdi (Canlı, 2015: s. 107). Stellerde betimlenen figürlere yardımcı görevi üstlenen eden bu figürler bir anlamda yaptıklarıyla efendilerinin soyluluklarını vurgulamaktaydılar. Bu tipteki yardımcı figürlerin işlenişinde kompozisyonda çok büyük bir farklılık olmamasına karşın biçimsel olarak farklılıklar görülebilirdi. Örneğin Hellenistik Dönemin sonlarında sıkça yer verilen bu figürlerin diğer figürlerden ayırt edilebilmeleri için küçük boyutlu işlendikleri görülmekteydi (Atalay, 1990: s. 291). Sonraki dönemlerde ise hizmetçi çocukların daha çok tanrılar ve symposium sahnelerinde yaygın biçimde işlendiklerine tanık olunmaktadır. (Abay, 2016: s. 81). İlerleyen süreçlerde kısa kollu khiton ve ellerinde sunu kapları ile verilen hizmetçiler önemini kaybetmiş ve bir doldurma motifi olarak varlıklarını devam ettirmişlerdir (Şahin, 2000: s. 81). Sahnelerde yer alan krater, kantharos, omphalos, skyphos gibi kaplar sunu ile ilgili olmanın yanı sıra ölen kişinin zenginliğini de ifade etmekteydi. (Kanel, 1992: s. 109-116). Mezar stellerinde genellikle hayata genç yaşta veda ettiklerini düşündüğümüz çocuk betimleri ise sevdikleri hayvanlar ya da oyuncaklarıyla verilirlerdi. (Bener, 2008: s. 108). Her yaş aralığında işlenebilen çocuk figürleri ağırlıklı olarak çıplak halde işlenirlerdi.

Klinenin hemen önünde sahnenin ortasında stilize edilmiş keçi, aslan geyik ya da panter ayağı şeklinde üçayaklı işlenen küçük masalar, üzerinde çeşitli yiyeceklerle betimlenirlerdi (Resim 4), (Pfuhl-Möbius, 1979: s. 364). Bunlar arasında kolay betimlenebilecek ve küçük boyutlu olan ekmeğe, kek, üzüm, nar, elma ya da şeftali türü yiyeceklere yer verilirdi (Pfuhl-Möbius, 1979: s. 354). Bu yiyecekler kare ya da piramidal şekilde görülür ve bazı stellerde tütsü kabı gibi nesnelere de yer verilirdi (Pfuhl-Möbius, 1979: s. 354). Bu nesnelere daha çok kadınların ilgi alanlarını, uğraşlarını açıklayan aksesuarlardı. Klineli cenaze yemeği sahnesinde yaygın olarak kullanılan bu şema refah, bolluk ve bereketin sembolü şeklinde yorumlanırdı. Bu kline önündeki masalar üzerinde işlenen yiyecekler aynı zamanda stelin bulunduğu bölgenin ekolojik yapısı hakkında da bilgiler verebilmekteydi.

Stellerin köşesinde işlenen ağaç dallarına sarılı biçimde işlenen yılan betimleri (Pfuhl-Möbius, 1977: s. 183), (Schmidt, Abb. 35 (Kültür Park Env. Nr. 4322) ölen kişiyi heroize etmenin yanında sunu ve kurban sahnelerinde görülmekteydi (Pfuhl-Möbius, 1977: s. 46). Ölen kişinin ve kutsal alanların koruyucusu olarak da yorumlanan bu figürlere duvar pervazı, kline veya masa üzerinde

de yer verilirdi (Durugönül, 2015: Kat. Nr. 69), (Resim 2-4). Bölgedeki mezar stellerinin vazgeçilmez unsurlarından birisi olan at betimleri ise zaferlerin simgesi olarak kahramanlaştırılan kişileri sembolize ederlerdi (Pfuhl-Möbius, 1979: s. 44, Taf. 190-210), (Meral, 2016: s. 148). Ölen kişinin savaşçı yönünü ve gücünü simgeleyen bu betimler ya başlarıyla ya da bir seyisle birlikte bütünüyle işlenirlerdi (Resim 6).

Mezar stelleri üzerinde deniz ticareti ile uğraşan tüccarları veya savaşçıları niteleyen antik çağın değişik tipteki gemileri de dikkat çekicidir (Casson, 2002: s. 120). Lampsakos, Miletopolis ve Kyzikos'tan ele geçen mezar steli örneklerinde bugün yurt içi ve yurt dışı müzelerinde sergilenen savaş veya ticaret gemilerinin alçak kabartma şeklinde tasvir edildiği örnekler mevcuttur (Erdoğan, 2010: s. 61-78). Bu tasvirler bizlere hem bölgenin denizle olan sıkı ilişkisini hem de stel sahiplerinin meslekleri hakkında aydınlatıcı bilgiler sunmaktadır (Resim 3-7). Çiftçilikle uğraşan kişiler mezar stellerinde tarla sürerken veya at arabasıyla yük taşıırken betimlenmekteydi (Resim 8). Çiftçilikle uğraşan erkeğin saban sürerken betimlenmesi aynı zamanda çalışkan ve aydın insanları da nitelediği şeklinde yorumlanmaktaydı (Can, 2014: s. 87).

Mezar stellerinde özellikle Hellenistik ve Roma dönemlerinde sıkça görülen (Çekilmez, 2008: s. 46) farklı alanlara işlenen çelenkler, ölen kişinin saygın ve onurlu bir aileye mesup olduğu şeklinde yorumlanmaktaydı (Resim 9). Stellerde aile bireylerinin birlik ve bütünlüğünü ifade eden tokalaşma sahnelerinin (Resim 10) barışı temsil etmesinin yanında bir nevi vedalaşma anlamlarını da içerdiği düşünülmekteydi (Canlı, 2015: s.35). Antik Çağda ideal bir vatandaş olarak anılan kişiler eğitilmiş ve mantığını ön plana çıkaran kişilerdi. Mezar stellerinde bahsettiğimiz bu özellikler kalem, hokka ve kâğıt rulosu gibi nesnelere vurgulanırdı (Pfuhl-Möbius, 1979: s. 420, Taf. 251) (Resim11).

Mysia Bölgesi stellerinde ölenin erdemli yaşam sürdürdüğünün belirtisi olarak nitelenen palmye dalı sıkça görülen sahneler arasında yer alırdı (Resim 12). Genellikle ayakta durur pozisyonundaki figürlerin ellerinde tuttıkları palmye dalları, sporcuların kazanmış olduğu müsabakaları gösteren nesnelere yorumlanmaktaydı (Pfuhl-Möbius, 1977: s. 82, Taf. 32, Nr. 140-141).

Yine bölge kentlerinde özellikle de Balıkesir ili Erdek ilçesinde yer alan Kyzikos'ta (Pfuhl-Möbius, 1979: s. 545, Taf. 319), (Koçhan, 2010: s. 11), (Meral, 2016: s. 149, Foto. 10), hem kazılar sonucunda hem de farklı yollardan kayıt altına alınıp müzelere kazandırılan çok sayıda mezar steli bulunmuştur. Günümüzde Bursa'nın 80 km. batısında Mustafakemalpaşa ilçesinin 5 km kuzeybatısında konumlanan ve Bursa-Balıkesir karayolu üzerinde bulunan Miletopolis kenti de Antik Mysia Bölgesi sınırları içerisinde önemli bir kavşak noktasında konumlanıyordu (Şahin, 2000: s. 2), (Okçu, 2007: s. 548). Bu kentten ve civarından çıkarılan çok sayıda mezar steli de günümüzde Bursa Arkeoloji Müzesi'nde

bulunmaktadır. Balıkesir ilindeki Manyas Kuş Gölü'nün güneydoğusunda Hisarteppe'de yer alan Daskyleion Antik Kenti Perslerin Anadolu'daki hâkimiyeti boyunca satraplık (valilik) merkezi olarak varlığını sürdürmüştür. Bu kültürün ürünleri ve arkeoloji literatüründe "Greko-Anadolu-Pers" olarak bilinen eserler arasında mezar stelleri önemli yer edinmiştir.

Özellikle Yunan ve Pers sanatının baskın olduğu Symposium sahnelerinin yanında cenaze alayı sahnelerine de yer verilmiştir (Polat, 1991: s. 41), (Saraçoğlu, 2003: s. 181), (Resim 13). Stellerde kabartma alanının ortasında iki atın çektiği üstü kavisli, büyük tekerlekli arabanın ölen kişinin lahdi olduğu yorumları yapılmaktadır (Resim 14). Bu ikonografinin yoğun bir biçimde kullanılmasının en önemli nedeni görkemli ve zengin bir yaşamın Pers İmparatorluğu'nda da önemli olmasıdır (Polat, 2017: s. 186). Bu ziyafet sahneleri soylu ve yönetici sınıfa mensup kişilerin mezar stellerinde sıkça kullanılırdı.

Sonuç

Mysia Bölgesinin bulunduğu konum itibari ile geçiş noktasında olması pek çok önemli kentin doğmasını ve gelişmesini sağlamıştır. Bölgenin hem karadan hem de denizden aktif olarak siyasi, sosyal ve kültürel ilişkilerde olması şüphesiz heykeltıraşlık sanatına da yansımıştır. Bu yansımanın delilleri arasında günümüze kadar ulaşan en güzel somut arkeolojik bulgular arasında yer alan mezar stelleri de nasibini almıştır. Mysia sınırları içerisinde gerek arkeolojik kazılardan gerekse de farklı yollardan bulunan çok sayıda mezar stelinin zengin ikonografileri bu görüşümüzü desteklemektedir. Aynı zamanda form olarak da çeşitlilik arz eden bu mezar stelleri, üzerinde işlenen sahnelerle yapıldığı dönemin yansımasıdır diyebiliriz. Özellikle Mysia Bölgesi'nde konumlanan Kyzikos, Miletopolis ve Daskyleion gibi önemli antik kentlerdeki mezar stellerinin zengin ikonografileri ve stilistiğinden dolayı bu bölgelere ağırlık verilmiştir. Stellerin ana kabartma alanında genellikle yüksek kabartma biçiminde görülen kompozisyon, alt kısımlardaki pano ve podyumlarda ise alçak kabartma şeklinde görülmüştür. Bu çalışmada bölgenin mezar stellerinde, klineli ölü yemeği, kline üzerinde uzanan erkek figürleri, her iki köşede oturan kadın figürleri, hizmetçi çocuklarla birlikte sıklıkla kullanılan nesnelere ön plana çıkmıştır.

Kaynakça

- Abay, Nizam. (2016). "Hellenistik Dönem'e Ait Bir Mezar Steli", Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, s. 152-160.
- Aslan, Erdoğan. (2010). "Antik Dönem Mezar Stelleri Üzerinde Betimlenen Simetrik Karinalı Ticaret Gemileri", Selçuk Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dergisi, s. 61-78.
- Atalay, Erol. (1990). "Doğu Grek Hellenistik Çağ Mezar Stellerinde Çocuk ve Hizmetçi Figürleri", X. Türk Tarih Kongresi, 1. Cilt, s. 285-292.

- Bener, S. Selvi. (2008). Eski Yunan ve Roma'da oyun ve oyuncaklar. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. İstanbul.
- Canlı, Handegül. (2015). Hellenistik ve Roma Dönemlerinde Mezar Stellerinde Semboller, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Mersin.
- Casson, Lionel. (2002). Antik Çağda Denizcilik ve Gemiler. İstanbul: Homer Kitabevi.
- Çekilmez, Murat. (2008). Tire Müzesinden Hellenistik ve Roma Dönemi Mezar Stelleri, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Aydın.
- Ful, Şengül Dilek. (2008). Yazıtların Işığında Mysia Bölgesi Kültürleri, Yayınlanmamış Doktora Tezi. Erzurum.
- Kanel, Rudolf. (1992). Zwei Hellenistische Grabstelen Aus Der Umgebung Von Kyzikos in Basel, Studien zum antiken Kleinasien II, Asia Minor Studien, Sayı: 8, s. 109-116.
- Koçhan, Nurettin. (2011). Kyzikos Tarihi ve Mimari Kalıntıları, Bursa: Renkvi-zyon Ofset Form Matbaacılık. 2011.
- Kosmopoulou, Angeliki. (2001). Working Women: Female Professionals on Classical Attic Gravestones, The Annual of the British School at Athens, Sayı: 96, s. 281-319.
- Leader, E. Ruth. (1997). "In Death not Divided: Gender, Family and State on Classical Athenian Grave Stelae", American Journal of Archaeology, Sayı: 101, s. 685-699.
- Okçu, Recep. (2007). "Sikkeler Işığında Bursa İlindeki Antik Kentler", Birol Can-Mehmet Işıklı (Ed.). Doğudan Yükselen Işık Arkeoloji Yazıları, (s. 545-550) İstanbul: Zero Prod. Ltd.
- Pfuhl, Ernst – Hans Mobius. (1977/1979). Die Ostgriechischen Grabreliefs I/II. Text und Tafel. Mainz: Verlag Philipp von Zabern,
- Polat, Gürcan. (1991). Daskyleion ve Cevresinden Ele Gecen Anadolu Satraplık Dönemine Ait Mezar Stelleri, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. İzmir.
- Polat, Gürcan. (2017). "Anadolu'da Pers Etkili Taş Plastik Eserler", Kaan İren-Çiçek Karagöz-Özgün Kasar (Ed.). Persler Anadolu'da Kudret ve Görkem, (s. 186-203) İstanbul: Yapı Kredi Kültür Sanat Yayınları.
- Meral, Korkmaz. (2016). "Yunan ve Roma Mezar Stellerinin Gelişimi" Atatürk Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi Dergisi, s. 144-160.
- Saraçoğlu, Aslı. (2000). "Kyzikos'tan Figürlü Mezar Kabartmaları", OLBA, Sayı: III, s. 181-198.

Stefan, Schmidt. (1991). Hellenistische Grabrelief, Köln: BÖHLAU Verlag Köln Wien.

Şahin, Mustafa. (1996). “Bursa Arkeoloji Müzesi’nden Yeni Bulunmuş İki Tane Mezar Steli”, Arkeoloji ve Sanat, s. 21-29.

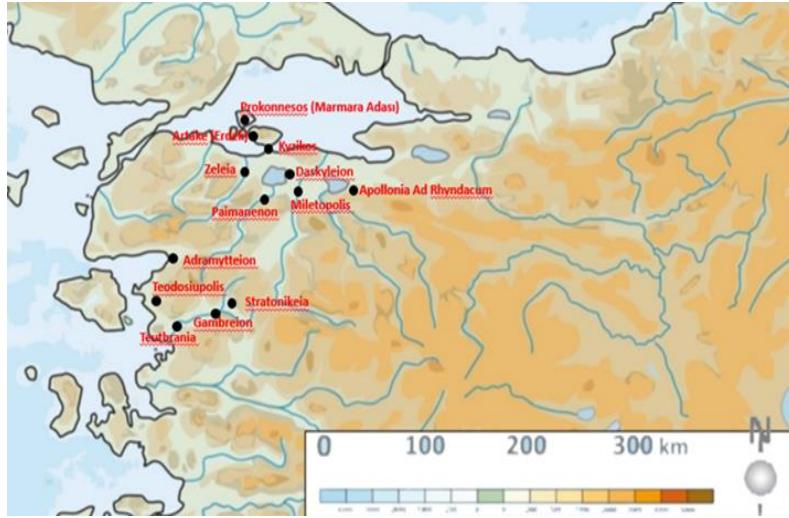
Şahin, Mustafa. (2000). Miletopolis Kökenli Figürlü Mezar Stelleri ve Adak Levhaları. Ankara: Türk Tarih Kurumu.

Uzunoğlu, Hüseyin. (2015). “Bursa Müzesi’nden Ölü Ziyafeti Sahneli Yeni Mezar Stelleri”, OLBA XXIII, s. 397-415.

Yaylalı, Abdullah. (2007). “Kyzikos’tan Bir Mezar Steli”, Doğudan Yükselen Işık Arkeoloji Yazıları, Birol CAN-Mehmet İŞIKLI (Ed.). Atatürk Üniversitesi 50. Kuruluş Yıldönümü Arkeoloji Bölümü Armağanı. s. 123-128.

Yıldırım, C. Ömer. (2014). Çanakkale Müzesindeki Antik Çağ Mezar Stelleri, Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. İstanbul.

Harita ve Resimler

Harita 1- Mysis Bölgesi Kentleri

Resim 1

Resim 2

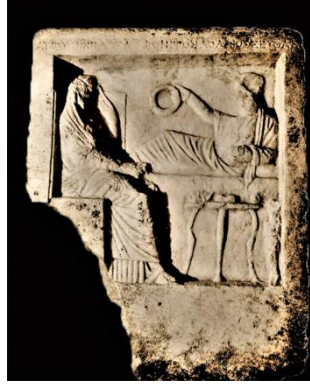
Resim 3

Resim 4

Resim 5

Resim 6

Resim 7

Resim 8

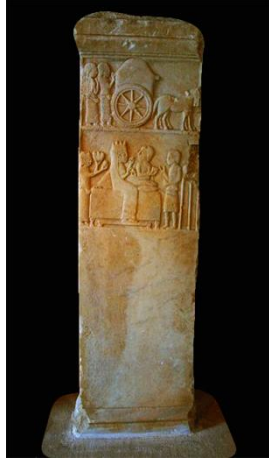
Resim 9

Resim 10

Resim 11

Resim 12

Resim 13